

Gospodar in gospodinja

LETO 1938

11. MAJA

STEV. 19

Bolezni na zelenjadnih rastlinah

Razen živalskih zajedavcev se pojavljajo na naši povrtnini tudi razne bolezni, ki istotako ovirajo ali celo popolnoma onemogočajo rast in naravni razvoj prizadetih rastlin. Bolezni so dvojnega izvora: Nekatere povzročajo razni zunanji vplivi, kakor zemlja, neprimerna toplina, pomanjkanje svetlobe (senca), vetrovi in slab zrak. Navadno pa se pojavljajo na rastlinah bolezni, ki so posledica delovanja majhnih živih bitij (mikroorganizmov). Tudi to so v pravem pomenu besede zajedavci, kakor razne, v zadnjih dveh člankih opisane živali. Ta z golim očesom nevidna bitja se naselijo na tem ali onem delu rastline, se na njem širijo in mu odjedajo snovi, ki jih pripravlja rastlina zase. To pa seveda rastlino slabi in jo mnogokrat tudi popolnoma uniči.

Poglejmo za danes najprej poškodbe na zelenjadnih rastlinah, ki jih zakrivijo zunanji vplivi, ki niso v nikaki zvezi ne ne z živalskimi, ne z glivičnimi zajedavci.

1. Vpliv zemlje. Najvažnejši del vsake rastline — korenine — je v zemlji. Poleg v vodi raztopljene hrane potrebujejo korenine zrak, zračni kisik. Ako se zemeljsko površje, ki je v stalnem stiku z zrakom, iz kakršnegakoli vzroka tako zgosti, da ne propušča zraka, rastline na razne načine zbole in tudi odmirajo. Zemlje ne obdelujemo (rahljamo, okopavamo) torej samo zato, da se korenine lažje širijo po njej, da zatiramo plevel in zadržujemo v njej podtalno vlago, ampak tudi zato, da more zrak do korenin. Po dolgotrajnem deževju, pa tudi po hudih plohah in nalivih se zemeljska površina tako zgosti in strdi, da ne propušča zraka. Rastline zaradi tega zastanejo v rasti, porumene in obole. Tu ne pomaga nobeno drugo sredstvo kakor okopavanje in zopet okopavanje. Še posebno važno je to za zelenjadne rastline, ki naj bujno in čim hitreje rastejo.

Pomanjkanje vode v zemlji, še bolj pa prevelika moča zakrivita tudi razna obolenja, če ne naravnost, pa vendar po-

sredno, ker oslabita rastline, da lažje podležejo drugim kvarnim vplivom. Da zeljnate glave in paradižniki pokajo, da so kumare grenke, da sili solata pred časom v seme, da so kolerabe lesnate in še mnogo drugih škod se pojavi zaradi preobile ali pa prepičle mokrote v zemlji. Kako se obvarujemo te škode, je umevno samo ob sebi. Seveda dolgotrajnega deževja ne moremo preprečiti, in ob preveliki suši tudi ne moremo zadostno zalivati.

Mnogovrstna obolenja ali vsaj zani-karno rast povzročata pomanjkanje pa tudi preobilica redilnih snovi v zemlji, zlasti enostransko gnojenje s tem ali onim posameznim gnojilom. Splošno znano je, da pri pomanjkanju dušika zelenjad zani-karno raste, ima bledorumenost listje in hitro ostari. Manj pa se zavedamo, da tudi preobilica dušika (gnojenje z gnoj-nico, še celo pa s stranišnikom), ni ko-ristna. Taka zelenjad ima sicer bujno rast in temnozeleno zelenje, toda ima slab okus, se hitro pokvari (je nagunjena k raznim boleznim, zlasti gnilobi) in počasi zori. S pravilnim gnojenjem s predela-nim, vlečanim hlevskem gnojem, s kom-postom in po potrebi tudi z umetnimi gnojili, zlasti pa z apnom, se zanesljivo izognemo omenjenim okvaram in boleznim.

Zelo velik vpliv na zdravje rastlin ima apno v zemlji. Kjer ga primanjkuje, je zemlja kislina in za nekatere rastline, zlasti za kapusnice, neprimerna. Dobro gno-jeno vrtno zemljo bi morali torej vsaj vsako tretje ali četrto leto apnati.

K raznim boleznim se nagibajo tudi rastline, ki jih gojimo po več let na istem mestu. Zato je redno kolobarjenje tudi pri vrtnih rastlinah neizogibno potrebno.

2. Vpliv toplote. Za kalenje semena in za rast ter povoljno uspevanje katere-koli rastline je potrebna neka določena množina toplote. Vendar pa je v tem ozi-ru naša povrtnina zelo različna. Z naj-manjšo toploto so zadovoljne rastline, ki

prebijejo našo zimo, če so le količkaj zavarovane, kar na prostem (n. pr. zimska solata, por, motovilec, česen in še mnogo drugih). Precej jih je tudi, ki brez posebne škode prenesejo par stopinj mraza (n. pr. kapusnice, razne solate in druge). Nekatere pa odmrjejo takoj, čim odneha toplina le do ničle ali kako stopinjo pod ničlo (n. pr. kumare, buče, fižol, para-
dižnik itd.).

Premajhna toplota je huda ovira za rast in razvoj rastlin, posebno še vrtnih rastlin. Kakšna silna škoda lahko nastane zaradi prenizke toplote, smo dovolj bridko občutili vprav tekočo pomlad. Pri zelenjadnih rastlinah se moremo obvarovati pozebe le na ta način, da se s setvami in saditvijo ne prenačimo in pa da rastline po možnosti zavarujemo. Največkrat zadostuje že najrahljša odeja (smrekove vejice, papir in dr.). Nagla sprememba toplote, zlasti naglo krčenje do blizu ničle nekatere bolj občutljive rastline zelo oškoduje. Ne silimo torej z občutljivimi rastlinami na plano, dokler se vremenske razmere ne ustanove in dokler ne mine doba pozebel!

3. Pomanjkanje svetlobe in zraka posebno neugodno občutijo pregoste setve. Sadike iz pregostih sejalic so visoke, tanke, slabotne, namesto da bi bile zastavne, tršate. Kapusnicam počrni spodnji del stebela in so popolnoma neuporabne. Podobne nepravilike opazujemo tudi pri

setvah na planem na stalnem mestu in pri nasadih v senci. Sejmo torej razmehoma redko, pregoste setve kmalu prepulimo! Ne sadimo zelenjadi v senco, pod drevje! Večina naših zelenjadnih rastlin hoče imeti čimveč sonca. Preveč svetlobe škoduje le malokateri rastlini. Le med cveticami jih je nekaj, ki ljubijo bolj senčne prostore, večina je pa za sonce le hvaležna.

4. Močni vetrovi lahko občutno oškodujejo tudi zelenjadne rastline, posebno tiste, ki imajo visoko rast in velike liste (n. pr. fižol, kapusnice in dr.). Zoper take poškodbe ni druge pomoči, kakor da sadimo občutljive rastline po možnosti v zavetne lege in da jih s koli in primernim privezovanjem zavarujemo.

5. Nečist zrak. V bližini tovarn in v okolici mest je zrak včasih nasičen z dimom in strupenimi plini. Tak vzdub je za vsako rastlino škodljiv. Vendar pa ta škoda pri nas ni taka, da bi bila kaj prida občutna. Pač pa moramo opozoriti naše ljubitelje vrtnarstva na neko drugo nevarnost. Marsikdo si je prizadejal veliko škodo, ko je obod in okna pri toplih gredah, ali pa lesene čebrice za cvetlice prepleskal s karbolinjem. Ta snov izhlapeva dalj časa terove hlape, ki so za nežne mlade rastline hud strup. Kako je treba zelenjadne in sploh vrtno rastline zavarovati, ko škropimo sadno drevje, je bilo nedavno pojasnjeno H.

Krmila za izrejo piščancev

(Nadaljevanje.)

Pri krmljenju mladih piškov uporabljajo po svetu dva različna načina, kakor tudi pri prehrani odraslih kokoši. Prvi način je tako imenovano suho krmljenje. Pri tem dobivajo živali suho zrnje, ob drugi uri, oziroma ves dan, pa zmes, ki je sestavljena iz zdroba in moke različnih žit. — Drugo krmljenje je pa mešana; pri tem se menjavata suho zrnje in pa vlažna mehka žitna hrana (zdrob, moka). Pri obeh načinih krmljenja bi bilo samo na sebi najboljše, če bi potresali celotno zrnje kar med nastilj v kurnici (to velja za zimske, zasnežene mesece, ko živali ne morejo na prstol), oziroma ga ob lepem vremenu raztresli daleč na okoli po tekališču, da bi se morali piščanci čim bolj razgibati. Toda danes je zelo opravičen naš strah, da se

nalezejo piščanci mnogih boleznih iz blata, zato jim pa dajate tudi zrnje raje iz deščice ali iz nizkih korite. — Če krmite z vlažno mehko hrano, jo namešajte za vsako krmljenje posebej (ne za ves dan akupaj!) in pokladajte ne prevlažno, ampak tako, da se rada drobi v koritcih. Če kaj ostane, odstranite, da se ne okisa v koritcih, ki jih lepo osušite. — Pri suhem krmljenju je zmes žitnih zdrobov in moke z otrobi vedno živalcam na razpolago; ravno tako je treba pri obeh načinih krmljenja poskrbeti za dovoljno množino nežnega zelenja. — Kjer imate piščance pod vodstvom kokelj na dvorišču, kjer se sprehaja tudi ostala perutnina, je dobro, če si daste splesti od pletarja iz vrbovega protja eno ali več tako imenovanih krinolin, to so košarice v obliki

prisekanega stožca, ki se povežejo s širšim odprtim dnom na tla nad kokljo; pod krinolino denemo tudi odmerjeno hrano za piščance, ki jo lahko v miru použijejo, ker je košara tako pletena, da morejo skozi stenske špranje samo piščeta do določene starosti, ne pa večja perutnina. Krinolino lahko uporabite tudi za to, da pod njo priprete kokljo in se piščanci ne morejo razleteti daleč od nje. — Najceneje za naše razmere je gotovo, če si krmo iz različnih mok in zdrobov zmešamo sami. Kot zrnata hrana pride za prve tedne piščancev v poštev kaša (droben zдроб) od ajde, ovsu, rižu, prosu, pšenice, ječmena, kuruze, pozneje šele cela ajda oziroma debeljši zдроб od ječmena, pšenice, kuruze itd., dokler ne morejo živali uživati celega zrnja. — Za napravo mehke krme uporabljamo zadnje moke različnih žit, dobro mesno moko, ribjo moko, kostni zдроб in podobne stvari; če pa najdemo živalce v prosti naravi obilno žive hrane (žuželk, črvov itd.), potem potrebujejo te kupljene dražje hrane le malo ali celo nič. — Za pijačo dajemo piščetom ali vodo, ki ji tu in tam pridenemo malce železne (zeleno) galice (3 do 5 gramov na 1 liter vode) ali pa mleko, bodisi posneto popolnoma sladko ali pa pinjenec, pa le pod pogojem, da je res popolnoma sveže, še prav nič nakisano. — Gospodinja si gotovo želiš recepta, po katerem naj krmiš piščance, da bodo po 6 do 7 mesecih nastale iz njih lepe jarčice ali krasni petelini. Povem ti, da je takih receptov nešteto, ravnajo se pač po različnih krajevnih in gospodarskih razmerah. Velike kokosjerejske farme imajo vsaka svoj recept, po katerem krmiyo. Vendar ti pa želim vsaj nekoliko ustreči in sporočiti, kako ravnajo tu in tam Splošen recept bi bil tale:

1. teden: Od tretjega dne (lahko pa začneš krmiti tudi drugi dan) naprej samo suha hrana, torej ajdova, ovsena in prosena kaša, rižev zдроб, krušne drobtine, vse to

menjaje, enkrat eno, drugi pot drugo. Tudi nekoliko mohanta (znana sirnata kaša iz kislega mleka) se prileže piškom izvrstno, potem drobno zrezano zelenje in koprive, trava, špinača in drug nežne rastline. Če moreš dobiti po otrocih mravljinjih jajec, močnatih črvov (ličink od hrošča mokerja), raznih drugih ličink in žuželk, bo to prava gostija za piške precej v prvem tednu. Četrtri ali peti dan nastopi večinoma lahka driska pri živalcah, ki traja kaka 2 dneva; med tem časom svetujem, da daješ piškom samo suho, pa nikake ovlažene piče. Vsak dan krmi po šestkrat, zjutraj bolj zgodaj začni in zvečer krmi zadnjikrat bolj pozno, da ne bo nočni interval (presledek) predolg. Da po možnosti preprečiš drisko, devaj v vodo nekoliko kinosola (iz lekarne).

2. teden: Lahko menjavaš mehko hrano in zrnje; prvi zajtrk naj bo mehka hrana, zadnji obed (večerja) pa zrnje. Kot mehka hrana služi ajdov šrot (zдроб), ječmenov, ovsen in koruzni zдроб namešan z vročo vodo in pomešan z razrezljanim zelenje mali korenjem; vse skupaj pa ne sme biti moko, ampak drobljivo vlažno; zraven nekoliko kuhanega, fino seseklanega mesa, posušenega mohanta, močnatih črvov, razrezanih deževnikov (glist) ali malce ribje ali mesne moke, kostnega zdroba 3 do 5 gramov na dan. Tudi prosena kaša ali rižev zдроб, nalahno namočen v mleku, je dober. Z vsemi temi krmili kolikor mogoče menjavaj! Tudi pri piških velja: Razlika mika, daje tek in z njim zdravje. Ne pozabi primešati hrani tudi grita (peska), apna v raznih oblikah, drobnega lesnega oglja. Te primeske pa lahko nudiš v posebnih posodah, kjer so živalcem stalno na razpolago.

Če krmiš po suhem načinu, potem nudiš različne zdrobe in moke, dobro premešane v pripravnih posodah, živalim v poljubno uporabo. V vsakem primeru pa poskrbi za mnogo zelenjave, tudi solate. Krmi po petkrat na dan!

Delo na kmetiji v maju

Starejši kmečki ljudje, ki imajo za vreme svoje posebno znanje in skušnje, so letos v marcu majali z glavami in se bali. Njihov strah je bil upravičen. Kajti po izredno lepem in toplem marcu in začetku aprila je nastopil hud vremenski preobrat, ki nam je prinesel takoj po veliki noči celo sneg in nenavadno hlad-

no vreme. Vrstile se so močne jutranje slane, ki so več ali manj poškodovale zlasti vinsko trto in sadno drevje; oboje je zaradi poprejšnje toplote zgodaj odgnalo in je škoda zato tem občutnejša. Mrzli val je razvoj trte in sadnega drevja sicer ustavil, vendar je po nižjih legah, pa tudi po mrazu izpostavljenih

višjih legah trta in zgodnejše sadno drevje pozeblo, v kolikor je bilo že poprej pognalo. Nastane vprašanje, kako ravnati sedaj? Pri sadnem drevju, ki mu je mraz posmodil cvetje, ni pomoči. Pri trti pa sedaj še ne moremo točno ugotoviti, v koliko je poškodovana, dokler se ne prične ponovno razvijati. Zato kaže počakati. Ko se bo pa natančno videlo, kateri poganjki so pozebli, bomo pozeble in odmrle poganjke s ostrim nožem odrezali nad še zdravim lesom in s tem omogočili, da takoj poženejo iz stranskih očese — priočesc — novi poganjki. Ti sicer ne morejo biti tako rodovitni, kakor prvotni, ki so zrastle iz dobro razvitih očesc, vendar nekaj še rodijo: bolje je pa vsaj nekaj nego nič. Poleg tega je pa treba tudi misliti na razvoj trsa za bodoče, da dobimo dovolj lesa za drugoletno rez.

Letošnja nesreča, ki se lahko (česar nas Bog varuj) še ponovi notri do srede maja (ledeni možje), je za naše vinogradnike in sadjarje opomin, da bi bilo treba v bodoče misliti na organizirano kurjenje, oziroma zadimljenje vinogradov in sadovnjakov. Posebno v nižjih legah, kjer je pozeba najboljše in nevarnost za še preostalo trtje in sadno drevje največja, bodimo pripravljene na kurjenje, da rešimo, kar se rešiti da.

V sadovnjaku in v vinogradu bo naše prizadevanje obrnjeno na zatiranje boleznih in škodljivcev. Sadno drevje, in to jablane ter hruške, bo treba takoj po cvetju poškopiti z 2% žvepleno-apneno brozgo in z dodatkom 300 gr aresina ali meritola. Namesto tega škropiva se lahko uporabi tudi ½% nosprait. Čez kakšna dva do tri tedne po prvem, naj se škropljenje z istim škropivom ponovi. V maju se na mladem drevju že pojavljajo listne uši, ki povzročijo sukanje listov. Dokler listi še niso zviti, jih pokončujemo s ¼ do 1% raztopino mazavega mila in tobačnega izvlečka, in sicer na ta način, da napadene mladice in liste pomodimo v to tekočino ali pa jih tako močno poškopimo, da zadenemo vse uši na listju. Ponekod se pojavlja na mladem listju podolgovati listožer, ki z odjedanjem mladega listja rastline zelo zadržuje v rasti in razvoju. Tako drevje poškopimo s ½% nospraitom ali z raztopino 250 do 300 gr aresina. Krvave uši, ki se pojavljajo na ranah po deblu in vejah ter pozneje napadejo tudi nove poganjke, uničujemo z ostro krtačo, na-

močeno v petrolej ali v 10% arborin. — Ko se pa razlezejo te uši tudi na mlade poganjke, teh sredstev ne smemo več uporabljati za mazanje oziroma škropljenje, ker bi z njimi uničili drevo. Sedaj se vzame 1½% raztopina mazavega mila in tobačnega izvlečka ter se tej tekočini doda 1 do 1½% litra denaturiranega špirta. Za škropljenje s tem škropivom je treba uporabiti škropivnice v močnim pritiskom in paziti, da okužene mesta zadenesh z močnim curkom.

Če se pojavi na drevju jabolčna plesen (mladice so kakor z moko posute), napadene poganjke odrežemo in sežgemo. Če je pa drevo močno napadeno, ga poškopimo z 1% raztopino solbarja.

Za uspeh škropljenja je poleg pravega časa tudi zelo važno, kako si pripravimo škropivo in kako škropljenje izvršimo. Za prvo škropljenje zadostuje ¼ do 1% raztopina modre galice, ki jo pripravimo tako, da med neprestanim mešanjem vlivamo raztopino modre galice v tankem curku v raztopino apna, ne pa narobe. Bordoška brozga naj bo pripravljena tako, da v nji fenoltaleinov papir rahlo pordeči. Prevelika količina apna učinek brozge zmanjša, premajhna pa povzroči, da škropivo listje opali. Pri škropljenju se mora paziti, da dobro poškopimo spodnje strani listov, ker se bolezen nahaja samo na spodnji strani.

Konec maja se na trsju pojavljajo že tudi razni živalski škodljivci, kakor na primer grozdni sukač, ki kot seneni črv dela na grozdju občutno škodo, skakač in trstni pedic, ki objedata mlado listje trte. Proti tem škodljivcem se zavarujemo na ta način, da primešamo škropivu proti peronospori raztopino arsenikovih spojin. Zmes napravimo tako, da pred prilitjem modre galice zmešamo urania zelenilo z apnom, apnene arsenate pa lahko primešamo že izgotovljeni bordoški brozgi. Na 100 l brozge dodamo 120 gramov urania zelenila, apnenih arsenatov pa 300 do 400 gr. Upoštevati je pa, da moramo pri uporabi urania zelenila zvišati tudi dodatek apna. Namesto teh zmesi pa lahko uporabljamo proti peronospori in grozdnemu sukaču nosprait, ki vsestransko učinkuje

»Vigred«, ženski list št. 5, je izšla. Naročnina 25 din. Na razpologo so še vse letošnje številke Naroča se pri upravi »Vigredi«, Ljubljana, Masarykova c. 12.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Šmarnice

Zdaj je prišel mesec maj, ki je Marijin mesec. Povsod se po cerkvah vrše šmarnice pred lepo okrašenim Marijinim oltarjem.

Slovinci Marijo posebno častimo. To češčenje je postalo del našega naroda, prehaja od staršev na otroke iz roda v rod, in šmarnična pobožnost je med nami kar najbolj priljubljena. Še celo ljudje, ki ne dajo dosti na vero in morda niti redno k sveti maši ne hodijo, prav radi obiskujejo šmarnice. Tudi ob delavnikih so cerkve pri šmarnicah skoraj vedno polne starih in mladih ljudi. Slovinci smo znani kot Marijin narod.

Starši, skrbite, da bomo Marijin narod tudi ostali in vzgajajte otroke v ljubezni do Marije, kakor so tudi vas vaši starši v tej ljubezni vzgajali. Če le morete pošiljajte otroke redno k šmarnični pobožnosti. Pa tudi doma naj ima vsaka hiša svoj majnik, svoj Marijin oltarček. Skrb zanj pa prepustite otrokom. Otroci naj ga sami postavijo, sami naj skrbijo, da bo imela Marija vedno sveže cvetlice, sami naj prižigajo lučko pred njenim kipom in naj skrbijo, da ta lučka ne bo ugasnila. S kakšnim veseljem bodo otroci to delo vršili in kako lep spomin na šmarnice bo ostal v njih dušah tudi še pozneje v življenju. Tudi ko bodo že starši, se bodo vedno z veseljem spominjali na mali oltarček v domači hiši, za katerega so sami skrbeli.

Ni pa zadosti, da otroci samo skrbijo za rožice in lučko pred Marijinim oltarčkom, pred njim naj tudi molijo. Morda je hiša preveč oddaljena in ne moreš pošiljati otrok tja k šmarnicam. Tedaj pa napravite doma sami vsak dan majhno Marijino pobožnost. Otroci naj molijo in tudi zapojejo pred tem njihovim oltarčkom. Kako živa bo postala potem v njih ljubezen do Marije. Zavedeli se bodo, da imajo poleg zemeljske matere tudi še drugo Mater v nebesih, ki jih spremlja po življenjski poti. In če jih morda zadene nesreča, da izgube zemeljsko mater, se bodo zavedeli, da jim še vedno ostane nebeška Mati, ki jih varuje in spremlja skozi življenje, da ne zabredejo na kriva pota. Če je mati vcepila svojim otrokom

v dušo to ljubezen do nebeške Matere, je ni treba biti strah za usodo njenega otroka. Ljubezen do Marije mu bo močna opora v življenju.

In zato v mesecu maju v vsako slovensko hišo majnik in z njim majniško pobožnost!

Otrok in igra

Vsak otrok se rad igra. To mu je že nekako prirojeno in bomo rekli, da je otrok, ki se ne mara igrati, nepriroden in bolan, nečesa mu manjka.

To otrokovo veselje do igre prav za prav ni nič drugega kakor potreba, da se giblje in da dela. Njegovo telo se sedaj razvija. Mišice se morajo nenehno gibati, da se razvijejo in utrdijo. Tudi vse druge telesne in duševne zmožnosti se sedaj v njem razvijajo. Zato se mora v teh letih vse gibati, vse mora delati, duša in telo. Ker pa za težko in vztrajno delo v teh letih še ni zmožen, se udejstvuje v prijetnem gibanju, ki se vedno menjava in spreminja: igra se. Otrok, ki tega gona po vednem gibanju nima v sebi, je bolan in skrbna mati mora biti ob takem otroku že nemirna, kaj je z njim. Če mu je to veselje do igre prešlo le hipno, za dan ali dva, spozna mati iz tega, da se otroka pollašča bolezen. Ko bo ozdravel, bo takoj zopet segel po igrači in si zaželel tudi igre v družbi.

Hujše je, če se majhen otrok sploh noče igrati. V takem otroku nekaj ni prav. Če more, naj se mati posvetuje z zdravnikom.

Neusmiljena pa je mati, ki zahteva, naj bo njen otrok ure in ure lepo miren in tih kakor so odrasli. Taka mati lahko svojega otroka naravnost pohabi.

Seveda pa mora otrok razumeti, da postane njegova igra lahko tudi nadležna ali celo nevarna za njegovo okolico. Zato ga je treba že zmlada navajati, da tudi v igri pazi na svojo okolico. Naj že mlad pride do spoznanja, da ni sam na svetu in ne gospodar vse hiše, ampak da imajo pravico do nje tudi vsi ostali člani družine.

V igri si pridobi otrok najprej in najlažje svoja prva spoznanja. V igri se otrok uči.

KUHINJA

Jeterni riž. Eno žlico surovega masla ali toliko masti mešam v dvema rumenjaka. Mešanju pridenem eno in pol v mleku ali v vodi namočeno in ožeto žemljico, ščep popra, malo majaronovih plev, 6 dkg izstrganih jeterc, ali toliko vranice, primerno soli, iz 2 beljakov sneg in eno žlico moke. Mešanje vlivam na krušni strgalnik in pretlačim v vrelo juho. Ko je posoda z zakuho pokrita, jo poberem iz nje s penovko, denem v drugi lonec in ostalo mešanico pretlačujem toliko časa, dokler imam kaj zaloge. Vsako posamezno pretlačitev kuham samo eno minuto. Nazadnje prilijem toliko čiste juhe, kolikor je rabim. Ko dam juho na mizo, jo potresem z drobno sesekljanim drobnjakom.

Pire iz zelenega graha. 1 kg izluščenega graha kuham do mehkega v ne preveč slani vodi. Kuhan grah pretlačim skozi sito. Pretlačenemu grahu primešam 5 dkg surovega masla in toliko juhe, da je pire primerno gost. Pire mešam na ognju toliko časa, da zavre. Potem potegnem jed na stran, dodam žlico sladkorja in en v mleku ošvrkljan rumenjaki. Pire dam z zeleno prikuho ali kako omako na mizo.

Limonina omaka. V surovem maslu ali v masti zarumenim žličko sladkorja. Temu sladkorju primešam malo moke in malo drobtinice. Ko moka in drobtinice zarumene, dodam sok ene in lupinice od polovice limone. Potem zalijem omako z juho in pustim dobro prevreti. Omako precedim ko jo dam na mizo. Odrezke limonine lupine že prej poberem iz omake.

Ingverjevi piškoti. Testo napravim iz sledečih snovi: Moke 14 kdg, eno jajce, 2 dkg surovega masla, 7 dkg sladkorja in kavino žlico nastrganega ingverja. Pogneteno testo razvaljam za nožev rob na debele rezance, položim na pomazano pekačo, pustim dve uri stati. Potem spečem v pečici.

Prizelje v papriki. Kos prizeljca prevrem v slani vodi. Prevret prizelje ohladim in zrežem na majhne kose. V kozici segrejem za polovico drobnega jajca surovega masla ali žlico masti. V razgreto denem polovico debele na kolesca zrezane čebule. V zarumenelo čebulo denem za nožev konico paprike in žlico moke. Ko moka zarumeni, prilijem $\frac{3}{8}$ litra juhe

in pustim četr ure vreti. Potem dodam narezan prizelje, dve žlici kisle smetane in par kapljic limoninega soka ali pa par kapljic kisa. Prizelje dam s praženim rižem ali s kakimi cmoki ali z makaroni na mizo.

Švabska pečenka. Kos pljučne pečenke operem, potolčem in nasolim. Kozico obložim s prav tankimi rezinami suhe slanine. Po slanini natrosim sesekljane čebule, zelenega peteršilja, nekaj zrn celega popra, eno nageljevo žbico, nekaj odrezkov limonine lupine in polijem z nekaj žlicami vroče juhe. Kozico pokrijem in dušim meso do mehkega. Ko je meso mehko, ga vzamem iz kozice, narežem na kose in polijem z omako, v kateri se je meso pražilo. Preden omako precedim, ji dodam žlico kisle smetane. Omaka s metano naj prevre. Kot pridelek k mesni omaki mi služijo močnati ali kaki drugi žličniki.

Tirolski cmoki. 6 do 8 žemljic zrežem na kocke. Kocke zabelim z 10 dkg na kocke zrezane in zarumenele suhe slanine. Potem jih polijem s $\frac{1}{4}$ mleka. Na sredi tega testa napravim jamico, dodam 2 stepeni jajci, malo sesekljanega zelenega peteršilja in $\frac{1}{4}$ kg kuhane, suhe, na kocke zrezane svinjine ali toliko kuhane, tudi na kocke zrebro zmešam in oblikujem na dlani okrogle zane mesene klobase. Da se cmoki sprimejo, jih potresem s polno žlico moke, domoke, ki jih v slanem kropu skuham.

Pečen kozliček. Kos kozličkovega mesa operem in nasolim. Nasoljeno meso takoj polijem z razbeljeno mastjo in prav hitro spečem v vroči pečici. Zarumenelo meso polijem z žlico juhe in zrežem na kose ter dam s kakršnokoli solato na mizo.

Zolē se je razburil: Izpij kupico oslajnene vode ali limonade. Miruj in varuj se jehi in razburljivih pijač, dokler ne pove zdravnik, kaj in kako. Pij zmetko, sirotko ali mleko. Umij se po životu z okisano vodo.

Cikorijina kava škoduje, če je premočna in če je piješ dosti in večkrat. Je pa dosti žensk, ki pije samo cikorijo. Če je dosti mleka v cikorijini kavi in dosti sladkorja, potem ne škoduje. Boljša je ječmenova ali ržena kava, zdravo pa ni če se zalivamo s katero koli vrste kave, namesto da bi vžili kaj tečnega. Od tod prihaja opešanost in živčna slabost ter zgodnja starost.

S kostjo sem se ranila. Se zastrupi rada kri in če se zagnoji se ne pozdravi tako hitro. Vtakni roko hitro v vročo vodo, potem naveži na rano kos limone ali v arniko namočeno krpo.

GOSPODARSKE VESTI

LJUBLJANSKI TRG

Govedina I. 12—14 din, II. 10—12 din, III. 8—10 din, goveji jezik 12—14 din, vampi 7—9 din, pljuča 6—8 din, jetra 10—12 din, možgani 18—20 din, loj 6—8 din. Teletina I. 14—16 din za 1 kg, II. 12—14 din, jetra 18—20 din, pljuča 12—14 din, možgani 18—22 din, ledvice 14—16 din. Svinjina: I. vrste 16—18 din, II. 14 do 16 din, pljuča 8—10 din, jetra 12—14 din, ledvice 18—20 din, glava 6—7 din, parklji 5 din, slanina domača 15—16 din in hrvaška 16—17 din, salo 16—17 din, mast 18—20 din, šunka 20—24 din za 1 kg. — Prekajeno meso I. 16—18 din, II. 15—17 din, prekajeni parklji 6—8 din, prekajena glava 8 din, jezik 18—20 din za 1 kg. — Konjsko meso: I. 5 din, II. 4 din. Meso drobnice: kostrunovo meso 8 do 10 din, jagnjetina 12 do 14 din, kozličevina 18 do 20 din za 1 kg.

Klobase: krakovske 1 kg 22—24 din, debrecinske 22—24 din, hrenovke 18—20 din, safalade 18—20 din, tlačenske 12 do 14 din, sveže kranjske 20—24 din, polprekajene kranjske 22 do 24 din, suhe kranjske 35—45 din, prekajena slanina 18—20 din za 1 kg.

Perutnina: piščanec komad 15 do 18 din, zaklan 1 kg 16—18 din, kokoš 26 do 28 din, zaklana 1 kg 22—24 din, petelin isto kakor kokoš, golob komad 4—6 din, domač zajec 6—18 din, kapuni 30 do 35 din komad.

Mleko in mlečni izdelki: mleko liter 2—2.25 din, surovo maslo 1 kg 26 do 28 din, čajno maslo 28—32 din, kuhano maslo 28—30 din, bohinski sir 24—26 din, sirček 6 din, polementalec 24 do 26 din, trapist I. 20—24 din, II. 16—18 din za kg. Jajca 1 komad 0.50—0.60 din.

Sadje: jabolka I. 1 kg 10 din, II. 5 din, III. 3—4 din, suhe češplje 8—12 din, suhe hruške 4—8 din, orehi 10 din, luščeni orehi 30—33 din za 1 kg. Drugega sadja, razen nekaj južnega sedaj ni na trgu.

ŽIVINA

g Na ljubljanskem sejmu dne 4. maja je bilo 30 volov (prodanih 11), 34 krav (8), 14 telet (10), 181 konj (10) in 356 prašičkov v starosti od 6 do 12 tednov (pro-

danih 329). Cene: voli za 1 kg žive teže I. vrste din 3.75 do 6, II. 4.25 do 5, III. 3.75 do 4; telice I. din 3.75 do 6, II. 4.25 do 5, III. 3.75 do 4; krave I. din 4.25 do 5, II. 3.75 do 4, III. 3 do 3.50; teleta I. 6, II. 5 din; prašiči špeharji din 9.50, pršutarji din 7 do 7.50 za 1 kg žive teže. Surove kože: goveje 1 kg din 10 do 13, telečje din 14, svinjske din 10.

g V Kranju je bilo na sejem dne 2. maja prignanih 62 volov (prodanih 49), 52 krav (21), 10 telet (10), 2 junici (2), 1 bik (1) in 324 prašičev vseh starosti (171). Najvišja cena pri volih je bila 3500 din za komad, pri kravah 2000 din, pri teletih 480 din, pri junicah 2250 din. Na vago so bile tele cene: voli I. 6 din, II. 5.25 din, III. 4.50 din; telice I. 6 din, II. 5.25 din, III. 4.50 din; krave I. 5 din, II. 4.50 din, III. 4 din; teleta I. 8 din, II. 7—7.50 din; prašiči špeharji 10 din, pršutarji 8—9 din za 1 kg žive teže. Surove kože: goveje 12—14 din, telečje 16, svinjske pa 10 din za 1 kg.

g Iz Dol. Logatca smo prejeli naslednje poročilo o tržnih in sejmskih cenah za začetek maja: voli I. 5.50 din, II. 4.50, III. 4 din; telice I. 5 din, II. 4.50 din, III. 4 din; krave I. 4 din, II. 3.50 din, III. 3; teleta I. 6 do 7 din, II. 5—6 din; prašiči špeharji 8 din, pršutarji 6—7 din za 1 kg žive teže. Surove kože: goveje 9—12 din, telečje 12—13 din, svinjske 8 din za 1 kg.

g Na novomeškem sejmu (Jurjev sejem) je imela živina sledeče cene: na čez so šli voli komad od 900—3.200 din, krave 600—2.400 din, junci in telice od 500—1.800 din. Na vago: voli 3—5.50 din, pri ostali živini nekaj manj. Prašiči so bili po 120—600 din v starosti od 7 tednov do 6 mesecev. Kupčija ni bila dobra.

g Ptuj. Na živinskem sejmu 3. maja in na prašičjem 4. maja so bile cene sledeče: voli 5—6 din, krave 2.50—5.50 din, biki 3.75—4 din, junci 4—5 din, telice od 4—5.50 din, teleta 6 din za 1 kg žive teže. Prašiči (na sejmu jih je bilo 382, prodanih pa samo 92): debeli 9 din, pršutarji 7.50—8 din, plemenske svinje 6.75—7.50 din za 1 kg žive teže, mladi prašički od 6 do 12 tednov stari 65—130 din po kom.

g V Lendavi so bile 1. maja cene živini: telice I. 5.50 din, II. 3 din; krave I. 3 din, II. 2.50; teleta I. 7 din, II. 4 din; prašiči pršutarji 6 din za 1 kg žive teže.

PRAVNI NASVETI

Spor zaradi košnje. J. P. Meja vašega travnika se ni mogla spremeniti s tem, da je v novi mapi mejna črta v ravni črti zarisana, dočim je, kar vi pomnite, že nad 30 let meja neravno potekala in se je po tej dejanski meji tudi vsako leto kosilo. Če je lani sosed prvi pokosil, in sicer tako, kot kaže nova meja v mapi, ni imel prav. Meja se da le v sporazumu obeh mejašev določiti. Če tedaj oba mejaša ne pristaneta na novo mejo, ostane v veljavi stara. Če pa je stara meja nejasna in sporna, jo more na predlog ene ali druge stranke določiti sodišče. Sodišče določa sporne meje po zadnjem mirnem uživanju, kjer se pa to ne da ugotoviti, se sporna ploskev razpolovi. Zemljemerec sam ne more določiti nove meje. Le če oba mejaša pristaneta na to, da jima mejo določi zemljemerec, je po njem določena meja obvezna za oba mejaša. — Mislimo, da sta oba mejaša dovolj pametna in gospodarska, da bosta sama sporazumno postavila vidne mejnike na travniku in da ne bosta razmetavala denarja za komisije, ki več stanejo, kakor je vredna trava, ki bo zrasla tekem 20 let na sporni ploskvi.

Izkoriščanje gluhega brata. A. M. K. Po izročilni pogodbi imate pri bratu vso oskrbo. Če brat z vami grdo ravna, vas žali in izkorišča, tako da ne morete več pod isto streho vzdržati, potem ste upravičeni, da greste z doma in vam bo moral isto oskrbo brat dati tudi izven doma. Z bratom se morate zmeniti glede nagrade za vaše delo, če ni že v izročilni pogodbi določeno, da morate pomagati po svojih močeh na domu. Svetujemo vam, da si daste na sodišču raztolmačiti izročilno pogodbo ter da zaprosite, naj povabijo tudi vašega brata in mu bo sodnik povedal, kaj sme in kaj ne sme in kakšna pravna sredstva imate, da se boste branili pred samovoljnostjo brata.

Tošba zaradi kokošjega jajca. B. F. L. Soseđa ni bila upravičena pobirati iz vašega kurjega gnezda jajca, čeprav je trdila, da je njena kokoš tudi eno jajce znesla. Če je vaša mati rekla, da se pravi to krasti, je povedala resnico in ne more biti sosedja zaradi tega razžaljena. Pri obravnavi se bo pač ugotovilo, ali je vaša mati rekla sosedu »tatic«, kakor jo toži, ali ne. Besede »tatic« mati ni smela reči sosedu. Tatica je sosed le tedaj, če bi bila zaradi tatvine obsojena. Zato pa, čim manj besedi, zlasti če nimate zanesljivih prič!

Nevknjižena dosmrtna stanovanjska pravica. J. L. Dogovorili ste se z lastnikom zidanice, da boste imeli pravico do smrti prebivati v njej, če jo popravite. Res ste jo popravili in se vselili. Po 8 letih je pa bila zidanica na sodni dražbi prodana. Kupec je zahteval od vas mesečno najemnino. Ker jo

ne plačate, vas je tožil na izpraznitev zidanice. Vprašate, če vaša pravica ne velja. — Pravočasno bi morali svojo pravico vknjižiti pri zemljišču prejšnjega lastnika. Ker vaša stanovanjska pravica ni bila vknjižena, zato je kupec na dražbi kupil tudi zidanico brez kakršnekoli obremenitve in ima pravico od vas zahtevati, da izpraznite zidanico. Vi pa imate le odškodninski zahtevek napram prejšnjemu lastniku, ki se je osebno zavezal dati dosmrtno stanovanje v zidanici.

Kdo je večji revež? J. J. Š. Če se dolžnik ne moreta sama poravnati na občini, potem bo pač sodišče odločilo, ali se bo vaša terjatev napram dolžniku znižala za polovico, ali pa bo ugotovilo, da ste vi kot užitkar v slabšem gnotnem položaju kot zadolženi posestnik z nepreskrbljenimi otroci, in da se zaradi tega smatra dolg kot nezaščiten. Če ne boste zadovoljni z odločbo okrajnega sodišča, se lahko pritožite na okrajno sodišče, ki bo dokončno odločilo.

Sredstva za Italijo. A. M. I. Če ne najdete privatnega dobrotnika, ne poznamo nobene javne ustanove, ki bi vam mogla nuditi sredstva za zaželjeno pot v Italijo. Če se je dotično zdravilo res obneslo, bo kmalu na razpolago za splošno uporabo in tedaj tudi za vas dosegljivo, ne da bi morali potovati v tujino.

Graničar. S. I. M. Vaš znanec je služil pri graničarjih. Zbolel je na jetiki in je prišel domov. Ali sme zahtevati pokojnino? — Točen odgovor je težak, ker niste povedali, koliko let je služil. Če bi bil dovršil 15 let službe, se sme upokojiti, ako po neprekinjenem bolovanju, in sicer kaplar in redov po šestih mesecih v enem letu ali skupaj 9 mesecih v dveh zaporednih časovnih letih ne ozdravi. Če pa nima 15 let službe in ni izpolnil pogoja za pridobitev pravice do osebne pokojnine, ima pa več kot pet let graničarske službe, se v primeru bolezni, ki traja prej navedeni čas, odpusti iz obmejne čete, toda kot podpora se mu izplačata enkrat za vselej ves letni znesek njegove plače in ena četrtina letnega zneska osebne draginjske doklade, Graničarju, ki se v mirnem času brez lastne krivde v službi sam ali po povodu službenega posla tako poškoduje, da postane zaradi zadobljenih ran, pokvar ali poškodb popolnoma nesposoben za vsako nadaljnjo službo pri obmejni četi, se prizna, da je izpolnil pogoj za pridobitev pravice do osebne pokojnine tudi, če nima 15 let priznane aktivne službe in v tem primeru dobi pokojnino. Ocena nesposobnosti se ugotavlja s posebnim zdravniškim pregledom.

Mejaši. J. V. Vprašate, kako bi postopali zoper drugega mejaša, ki hodi delat mejo med vašim zemljiščem in zemljiščem vašega prvega mejaša in tam koplje jamice. — Če ne odneha zlepa, ga kar tožite. Še prej pa prosite pri občini za posredovanje.